

Open Science Toolbox - Sluttrapport

(Ref # 18938ccf)

Opplysninger om søker:

NTNU Universitetsbiblioteket / 974767880

Høgskoleringen 1 7491 Trondheim

Bakgrunn

Det stilles stadig økte krav og forventninger til åpen tilgang til forskningspublikasjoner og -data, både fra fagmiljø og finansierer, og rollen til fagbibliotek ved universitet og høgskoler i denne sammenheng er under utvikling. Dette gjelder for åpne data, forskerstøtte til håndtering og dokumentasjon av forskningsdata, utvikling av bibliotekets rolle i formidling av kunnskap og forskning med mer.

Mål for prosjektet

Målet med Open Science Toolbox prosjektet er å utvikle en «verktøykasse» som skal hjelpe andre fagbibliotek, av ulik størrelse og med ulike behov og ulik tilgang til ressurser, med å utvikle nye støttetjenester for åpen vitenskap ved biblioteket. Dette innebærer alt fra enkel informasjon om de ulike aspektene ved åpen vitenskap, som kan integreres med bibliotekets nettsider, til mer inngående dokumentasjon knyttet til spørsmål om forskningsprosessen og de ulike verktøy, tjenester og infrastruktur som vil støtte forskere og studenter og legge til rette for åpen og reproducerbar forskning. Fokuset ligger på å dekke bibliotekenes umiddelbare behov for å utvikle forskerstøtte til åpen publisering samt håndtering og dokumentasjon av forskningsdata, og utviklingen av fagbibliotekenes samfunnsoppdrag med å gjøre kunnskap allment tilgjengelig.

Prosjektets målgruppe

Prosjektets målgruppe er i hovedsak fagbibliotek ved norske universitet, høgskoler og forskningssentre. Per i dag har mange av disse godt utbygde tjenester og tilbud samt kompetanse på åpen publisering (Open Access). Når det gjelder åpen tilgang til forskningsdata og andre aspekter ved åpen vitenskap, er dette arbeidet i oppstartsfasen ved mange av forskningsinstitusjonene i Norge. I arbeidet med å utvikle støttetjenester for åpen vitenskap ved universiteter og høgskoler, spiller institusjonenes fagbibliotek en sentral rolle.

Prosjektsamarbeid

Prosjektet Open Science Toolbox er finansiert av Nasjonalbiblioteket og er et samarbeid mellom bibliotekene ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Universitetet i Stavanger (UiS) og Høgskolen i Innlandet (INN). Disse institusjonene har forskjellig størrelse og fagprofil, og dermed ulike behov og muligheter knyttet til opparbeiding av tjenester og kompetanse på åpen vitenskap.

Involverte i prosjektet

Fra NTNU Universitetsbiblioteket: Ingrid Heggland, Henrik Karlstrøm, Ane Møller Gabrielsen, Sølvi Karlsen, Ilaria Canova Calori (prosjektleder).

Fra Universitetet i Stavanger: Linda Johnsen.

Fra Høgskolen i Innlandet: Endre Aas.

Prosjektgjennomføring

I første del av prosjektet (høst 2018-vår 2019) dro prosjektgruppen lærdom av erfaringer fra institusjoner og fagbibliotek som har kommet lengre i arbeidet med Open Science, mens i andre del av prosjektet (høst 2019-vår 2020) var fokus på utvikling av selve «verktøykassen».

Workshop oktober 2018

Prosjektet arrangerte en oppstartworkshop ved NTNU i Trondheim den 26. oktober 2018. Representanter fra flere universitetsbibliotek (UiT Norges arktiske universitet, Stockholms universitet og ETH Zürich) fortalte om sine tjenester for Open Science og forskningsdata og de delte også av sine erfaringer ([Programmet for workshopen](#)). I tillegg var tema på denne workshopen hvilke krav og forventninger som stilles til forskere og UH-institusjoner i Norge. Workshopen var også åpen for andre interesserte utenfor prosjektgruppen. Workshopen ble streamet, og [alle presentasjonene](#) er lastet opp og tilgjengelig for alle på UNIT sitt DLR-system.

I den opprinnelige prosjektplanen ble TU Delft beskrevet som en mulig samarbeidspartner med tanke på erfaringsdeling, særlig knyttet til oppstartworkshop. TU Delft er et av de universitetene i Europa som har kommet lengst på åpen vitenskap og støtte til forskningsdatahåndtering, og er også veldig åpne for å dele erfaringer og bidra til kompetanseheving ved andre institusjoner. I mai 2018, like før oppstart av Open Science Toolbox, deltok en av prosjektdeltakerne (Ingrid Heggland, NTNU) på ERASMUS Staff Week arrangert av TU Delft (Open Science in Research Libraries). Her deltok ansatte fra universitetsbibliotek fra hele Europa, og en full uke med program ga en inngående presentasjon av TU Delfts tjenester, aktiviteter og erfaringer knyttet til åpen vitenskap, i tillegg til innblikk i erfaringer ved andre institusjoner. Siden prosjektgruppen basert på dette allerede hadde innsikt i TU Delfts modell, ble derfor andre universitet inkludert i oppstartworkshopen.

Studietur februar 2019

Prosjektgruppen besøkte ulike universitetsbibliotek i Australia og New Zealand, som tilbyr tjenester og støtte til forskere, inkludert forskningsdata, publisering og åpen vitenskap. Vi valgte å besøke universiteter av ulik størrelse og fagprofil, og bibliotekene hadde variert erfaring og bredde i sine tilbud og tjenester. Forskningsinstitusjoner i Australia og New Zealand har til nå ikke hatt samme formelle retningslinjer og krav til åpen vitenskap som vi ser fra finansierer og nasjonale myndigheter i Europa. Likevel er det mange likheter, både knyttet til hvordan forskning administreres og finansieres, og rollen bibliotekene har på institusjonene, som gjør at fagbibliotek i Norge kan dra nytte av å se hva disse tilbyr av tjenester og lære av deres erfaringer. [Oppsummering av studietur](#)

Roundtable ved VIRAK 2019

På VIRAK-konferansen 2019, hadde deltakere fra prosjektgruppen en Roundtable-sesjon der Open Science Toolbox-prosjektet ble kort presentert. Deretter ble det åpnet opp for gruppediskusjon om hva verktøykassen burde inneholde og hvilke tema deltakerne syntes var aktuelle og nyttige å inkludere. Gruppene kom med tilbakemeldinger via Padlet, og disse ble tatt med videre i utviklingen av tema og innholdet i selve verktøykassen.

Workshop september 2019

I september 2019, arrangerte prosjektet en workshop ved Universitetet i Stavanger med fokus på «Forskningsdata og organisering av bibliotekstøttetjenester - Fra kunnskap til handling». Hensikten med denne workshopen var å ta opp erfaringene fra besøk ved andre institusjoner, og se på hva som var relevant og hvordan dette kunne overføres til norske universitets- og høgskolebibliotek. Ansatte

fra norske forskningsbibliotek (fra både universitet og andre forskningsinstitusjoner) ble invitert til å diskutere og dele sine erfaringer gjennom gruppe- og plenumsdiskusjoner. På slutten av workshopen ble det holdt en presentasjon om åpen vitenskap og DMP ved Aalto University i Finland av Anne Maarit Sunikka, leder for Open Science og ACRIS (Aaltos forskningsinformasjonssystem). Denne workshopen representerte overgangen mellom første og andre del av prosjektet.

[Sammendrag av workshopen](#) og [Workshop-programmet](#)

Intervjuer

Det ble gjennomført seks intervjuer, fire med norske biblioteker og to internasjonale. Bibliotekene hører til University College London (UCL), Universitetet i Aalto, Høgskulen på Vestlandet (HVL), Universitetet i Bergen (UiB), Norges Idrettshøgskole (NIH) og Norsk institutt for naturforskning (NINA). De utgjør et bredt spenn med tanke på størrelse og bibliotekenes funksjon og rolle. Noen av disse inngår som konkrete eksempler på beste praksis i selve verktøykassen. Samlet sett var disse intervjuene viktige for utvikling og organisering av innhold i verktøykassen, og bekreftet relevansen av flere tema og typer støttetjenester, kanskje særlig knyttet til forskningsdata.

Prosjektside

Informasjon om prosjektet, inkludert grundig dokumentasjon, videoopptak fra oppstartsworkshop samt rapporter og oppsummeringer underveis, er samlet i prosjektsiden <https://www.ntnu.no/ub/prosjekter/ostoolbox> som ble en uavhengig side fra verktøykassen. Prosjektet foretrakk å ha en prosjektside på nettsidene til en av deltakerinstitusjonene som ble jevnlig oppdatert i stedet for en egen blogg som opprinnelig planlagt i søknaden.

Open Science Toolbox – «verktøykasse»

Open Science Toolbox er en nettside (midlertidig tilgjengelig på <http://openscience.prototyp.io/>, som skal senere driftes av Unit via sine nettsider) med informasjon og ressurser for utvikling av tjenester for åpen vitenskap. Hovedmålgruppen er ansatte ved fag- og forskningsbibliotek, men mye av innholdet vil også være relevant for forskningsadministrasjon eller andre samarbeidspartnere. Verktøykassen består av både informasjonsartikler, som forklarer viktige begreper rundt åpen vitenskap, og tjenesteutviklingsartikler, som gir praktiske beskrivelser på hvordan en kan gå fram for å komme i gang med utviklingen.

Prosjektet utviklet også en metodikk som andre fag- og forskningsbiblioteker kan bruke i sitt arbeid for tjenesteutvikling. Tjenesteutviklingsartiklene presenterer hvordan et bibliotek kan gå fram med utvikling av en tjeneste i forhold til tre nivåer basert på tilgjengelige ressurser: fra nettside til spesialisert og fagspesifikk tjeneste med ansatte som kan følge opp enkeltprosjekter. Nivåene er som følger:

Nivå 1: Digital tjeneste med grunnleggende informasjon og verktøy.

Nivå 2: Kontaktpersoner som besvarer henvendelser og har ansvar for generell kursing og veiledning.

Nivå 3: Spesialiserte og fagtilpassete tjenester.

For mindre institusjoner og bibliotek, vil det i mange tilfeller ikke være nok personell og ressurser til å tilby tjenester på nivå 3. I slike tilfeller vil derfor en støttetjeneste på nivå 1 eller 2 kunne være mer oppnåelige mål, men dette vil også avhenge av organisasjonen.

Eksempler på god praksis presenterer hvordan andre biblioteker, i Norge og utlandet, tilbyr sine tjenester knyttet til åpen vitenskap. En del av disse eksemplene stammer fra studieturen og intervjuer som ble gjennomført i løpet av prosjektet.

Forskerutdanningskonferanse september 2020 (avsluttende workshop)

Prosjektet presenterte løsningen for første gang til eksterne i prosjektet for å samle inn tilbakemeldinger og innspill ved [Forskerutdanningskonferansen](#) i september 2020. Deltakerne på konferansen var både fra fagmiljø og støtteapparat. Konferansen og workshop ble holdt digitalt på grunn av korona. Tilbakemeldinger ble tatt med i arbeidet med siste versjon av verktøykassa. Den viktigste tilbakemeldingen i denne sammenhengen var at målgruppen for verktøykassen måtte gjøres mer tydelig.

Tilbakemeldinger fra andre biblioteker oktober 2020

Før verktøykassen ble overført til UNIT, tok prosjektgruppen en siste runde av tilbakemeldinger fra målgruppen, 17 frivillige fra norske fagbiblioteker gikk gjennom artiklene i verktøykassen og ga både spesifikke og generelle tilbakemeldinger og innspill.

Erfaringer fra prosjektet

Prosjektet hadde god framdrift og fulgte opprinnelig tidsplan fra søknaden. Innhenting av erfaringer og kunnskap fra studiebesøk, workshop og intervjuer var veldig lærerikt og nyttig, både for å se eksempler på organisering av tjenester, samt hvilke tema og områder som var aktuelle å fokusere på. Etter hvert viste det seg at det var mange fellestrekk og tema som gikk igjen, og dette ble viktig med tanke på hvordan selve verktøykassen ble organisert og hva som ble hovedfokus. I tillegg var dette oppmuntrende med tanke på at verktøykassen faktisk vil kunne være nyttig for bibliotek og institusjoner som enda ikke har tjenester og kompetanse innen åpen vitenskap.

Da mars 2020 kom og alt måtte stenges, ble det lettere å prioritere innsats på skriving av artiklene i verktøykassen, selv om denne delen tok lengre tid enn planlagt. På grunn av restriksjoner som følge av korona, ble avslutningsworkshop delt opp til flere små digitale tilbakemeldinger i stedet.

Måloppnåelse

Hovedmålet i prosjektet var å utvikle en «verktøykasse» som skal hjelpe andre fagbibliotek, av ulik størrelse og med ulike behov og tilgang til ressurser, med å utvikle nye støttetjenester for åpen vitenskap ved biblioteket. Vår vurdering av måloppnåelsen:

- Prosjektet har brakt fram et solid kunnskapsgrunnlag for hva som er trengs for å tilby og utvikle støttetjenester. Verktøykassen tilbyr både oversiktlig informasjon som gir innføring i tematikken åpen vitenskap (med fokus på forskningsdata), samt beskrivelse av prinsipper og forskjellige konkrete tiltak.
- Prosjektets organisering, med representanter fra forskjellige biblioteker, har bidratt til at forskjellige synspunkter har blitt inkludert i utviklingsprosessen. Arbeidet i prosjektet har også skapt et uformelt nettverk (brukerdeltakelse på workshop og tilbakemeldinger til verktøykassen).
- Prosjektet har også bidratt til å fokusere på Åpen Vitenskap i en nasjonal sammenheng. Flere har vist interesse og behov for å få tilgang til verktøykassen.

Videreføring etter prosjektslutt

Som meldt i søknaden er det meningen av innholdet i Open Science Toolbox skal videreføres som en nyttig ressurs også etter at prosjektperioden er over. For å sikre stabil drift og kontinuerlig oppdatering av innholdet har prosjektgruppen inngått en avtale med Unit om overlevering av nettsider med innhold og dokumentasjon etter prosjektslutt. Disse skal inkorporeres i Units

oppdaterte nettportal om åpen tilgang og åpen vitenskap. Informasjon om prosjektet og finansiering vil ligge tilgjengelig der.

Vedlegg 1

Sluttregnskap